

[Kısaltılmış olarak *Milliyet* gazetesinde, "Entellektüel Bakış" köşesinde, 10 Haziran 2000 tarihinde neşredildi.]

Arda Denkel için

Milliyet

Prof. Dr. Arda Denkel'in 21 Mayıs günü aramızdan ayrılmasıyla, Türkiye 20. yüzyılda yetiştirdiği en verimli, en özgün düşün adamlarından birini yitirdi. Sadece Türkiye değil Dünya felsefesi de öyle. Arda Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyesiydi. Türkiye Bilimler Akademisi'nin de ilk ve tek felsefeci üyesiydi. Arda'nın kimi eserleri ve katkılarından, eğitim geçmişinden, Şahin Alpay 25 Mayıs yazısında kısaca da olsa söz etti. 51 yıllık hayatına sıkıştırdığı eserlerinin miktarı ve zenginliği baş döndürücü, çoğu uluslararası standartların üstünde, göz kamaştırıcı. İlk öğrencilerinden biri olarak, Arda'yı, sadece felsefeciliği yönünden değil, öğretmenliği ve insanlığı açısından da, bir kaç anımla birlikte, biraz daha dile getirmek istiyorum.

Liseden arkadaşım Ferda Keskin ve ben Arda ile 1982'nin sonbaharında Tarih Bölümü'ne kayıt olmak için Boğaziçi'ne gittiğimizde tanışmıştık. O zaman Tarih Bölümü başkanı olan Engin Hoca (Akarlı) Ferda'yı ve beni aynı katta başka bir odaya gönderdiğinde, yine kayıt için gerekli başka bir imza için olduğunu düşünmüştük. Karşımıza, oldukça ufak tefek, zayıfçana, rahat ve modern giyimli, zeki ve sabırsız bakışlı, bakımlı bir sakalı olan, geniş alınlı ve yüzüne büyükçe oturan gözlüğüyle birisi çıktı. Kendisini o zaman daha yeni kurulmuş olan ve topu topu dört üyesi bulunan Felsefe Bölümü'nün başkanı olarak tanıttı. Bize, Tarih Bölümü'ne kayıt olma hakkını kazanmış öğrenciler olarak, o anda, istersek, Tarih yerine Felsefe Bölümü'ne kayıt yaptırabileceğimizi söyledi. Bir iki saniye içinde, anımsıyorum, Felsefe'ye kayıt olmak istediğimizi söyledim. Arda yüzünü buruşturdu, emin olup olmadığını sordu, felsefenin zaten zor ve bu programın da özellikle yüklü olacağını söyledi. Bir iki saniye içinde, tarih yerine felsefe okumaya karar vermenin sağlıklı bir karar olamayacağını vurguladı. Böyle karar veren öğrenciler istemediği belliydi. Ama boşuna. Biz kaydımızı yaptırдық. (O yıl Felsefe Bölümü çoğu bizim gibi olan toplam beş altı öğrenci ile başladı zaten. Ferda da, ben de iktisat okumak istiyorduk, ama BÜ İktisat Bölümü'nü kazanamamıştık. Saint Joseph Lisesi'nde kıta felsefesi ağırlıklı programı severek takip etmiştik: Felsefe'den İktisat Bölümü'ne daha kolay transfer edebileceğimizi düşünmek fazla zaman almamıştı.)

Arda Oxford'dan geleli çok olmamıştı. Orada 20. yüzyılın en etkili ve önemli felsefecilerinden olan Peter Strawson ile yazmıştı doktorasını. Paul

Grice'in kuramlarına dayalı ve Strawson'un Grice'ı yorumlamasından etkilenen çok ilginç bir iletişim (anlaşma: anlatma ve anlama) kuramı geliştirmişti tezinde, ve bu kuramın değişik uygulamaları üzerine çalışıyordu. Oxford eğitimi Arda'yı sıkı bir şekilde Anglo-Amerikan analitik felsefe geleneği içine oturtuyordu. Kısmen ilk karşılaşmamızın verdiği izlenim, kısmen de onun analitik yaklaşımı ile bizim kıta felsefesinden başka bir şey tanımamamızın getirdiği sürtüşme (kısmen de ideolojik Fransız okulunun bize verdiği ukalalık), ilk yılın başlarında oldukça gerginlik yarattı aramızda. Ama Arda sabır ve sebatla çalıştı üzerimizde. Arda'dan iki ders aldık o yıl. 1986'da mezun olduğumuzda, kendisinden toplam altı ders almıştık. Çağdaş Anglo-Amerikan analitik felsefesi ile bizi Arda tanıştırdı derssem çok yanlış olmaz. Diğer hocalarımız da çok önemli rol oynadılar elbette. Ama Arda'nın katkısı, sanıyorum, bu açıdan daha fazla oldu. Bize çağdaş analitik epistemoloji, metafizik, dil ve zihin felsefesini o öğretti. Bu derslerin düzeyi çok yüksekti. O kadar ki, Amerika'da doktora dersleri almaya başladığım zaman, bir çoğunun Arda'nın bize son bir kaç yılda verdiği derslerin gerisinde kaldığını gördüm, hem teknik ve derinlik, hem de ele aldığımız konuların çeşitliliği açısından. (Bu aslında o dönemde diğer hocalarımızdan aldığımız derslerin bir çoğu için de doğrudur.)

Arda'nın dersleri çok zevkli ve hareketli geçerdi. Bunun bir nedeni Arda'nın dersin akışına çok hakim olmasıydı. Derslerini yapısal olarak çok organize bir şekilde, notlarına nerdeyse hiç bakmadan, çok temiz ve akıcı bir Oxford İngilizcesi ile anlatırdı. Ders anlatırken yaşadığı heyecan ve aldığı zevk bir şekilde çoğu öğrencisine hemen geçerdi. (Nasıl geçmesin, tahtanın önünde, gözlüğünü sol elinin işaret parmağı ile sık sık düzelterek, kendini odanın bir ucundan öbür ucuna heyecanla atar dururdu ders anlatırken.) Bunda, sınıfın oluşumuna ve içeriğine bağlı olarak, Arda'nın derslerini daha çok soru/yanıt şeklinde yapmayı tercih etmesinin rolü vardı. Öğrencilerini derste zorlamayı, onlara yaratıcı düşünsel güçlükler çıkarıp şaşırtmayı severdi. Arda'nın derslerinde beni en çok çarpan şey derinliği yitirmeden felsefenin bu kadar açık, temiz ve anlaşılır bir biçimde yapılabileceğini görmek oldu. İlk yılın sonunda, Ferda ve ben farkına vardık ki, ilk aylardaki sürtüşmelerimize karşın, müthiş zevkli bir akamedik yıl geçirmiş, dünya kadar felsefe öğrenmişiz. Felsefenin böylesine açık ve seçik olarak yapılabileceğinin şaşkınlığı ve hayranlığı içindeydik. Sonunda, puan ortalamamız yeterli olduğu halde, İktisat'a geçmekten vazgeçip Felsefe'de kalmayı seçtik.

Felsefe Bölümü, küçük ama yeni, genç ve dinamik kadrosu ile, 1980 askeri darbesinden sonra beşeri ve toplumsal bilimlerde bir çok akademik bölümün başına gelen akıbete maruz kalmamıştı — bir çok bölüm moral

çöküntüsü ve eleman kaybı altında kan ağlarken, Felsefe Bölümü oldukça güçlü ve zevkli bir akademik ortam sağlayabilmişti. Bunda diğer hocalarımızla birlikte Arda'nın rolü çok büyük olmuştur.

Üçüncü yılımızın başlarında, Arda ile daha yakın bir bağ oluşmaya başladı. Bir iki arkadaşımız ile doğal küçük bir grup oluşmuştu zaten. Çoğumuz Kadıköy yakasında oturuyorduk. Arda bizi Erenköy'deki evine çağırmaya başladı. En zevkli anlarımızın, en hararetli felsefe tartışmalarımızın bir çoğu bu bir araya gelişlerimizde oldu. Tartışmalarımız kimi zaman dört-beş saati bulurdu. Arda kimi öğrencileri için zamanını cömertçe vermekten hiç kaçınmadı, bizlere sadece felsefe değil, hayatın kimi diğer incelikleri ve bunlardan nasıl keyif alabileceğimizi de öğretti. Bunların başında klasik müzik, gurme mutfak zevki ve aşçılığı gelir. Bizi yemeğe çağırduğunda, çoğu zaman erken gelmemizi söyler, Dünya yemeklerinden örnekler hazırlarken pişirdiği yemeğin ve mutfağın kültürünü, inceliklerini anlatırdı. Kimi zaman konu müziğe döner, bize klasik müzik dinletir ve karşılaştırmalı yorumlar yapardı. Haydn'ı Mozart'a tercih ettiğini söylediğinde çıkan tartışmayı hiç unutmuyorum. Bizi, Mozart'ta ne yenilik, güzellik varsa, aşağı yukarı hepsinin, daha pastel renklerde de olsa, Haydn'da daha önceden bulunduğu ikna etmeye çalışıyordu. Şimdi geriye dönüp baktığımda, diğer bir çok konuda olduğu gibi, Arda'nın büyük ölçüde haklı olduğunu düşünüyorum. Birlikte kültür ve sanat olaylarına gittik, konserler dinledik, doğaya yönelik geziler yaptık, filmler seyrettik, kimi zaman hayat ağır geldi Balık Pazarı'nda kafaları çektik. Bütün bu süreç boyunca Arda bizi her anlamda besledi. Şu andaki entellektüel formasyonumuza katkısı çok büyüktür. Bizden sonra gelen öğrencilerin bir çoğunun da aynı tanıklığı yapacaklarını biliyorum. Grubumuzdan çoğu yurt dışında akademik hayata devam etti ve halen akademik dünyada. Çoğumuz başarılı yerlere geldik. Bu Arda'sız nasıl olurdu bilmiyorum, göremiyorum. Öğrettiği en önemli şeylerden biri, felsefeciliğimizin sadece bir meslek olarak kalmaması gerektiği idi. Onun gibi mesleğini inandığı biçimde samimi olarak hayatına örmeye çalışmış olan felsefeci çok değil, ne yazık ki.

Sevgili Arda, emeklerin ve insanlığın için müteşekkirimiz, seni çok özleyeceğiz.

Prof. Murat Aydede
(Chicago Üniversite'si Felsefe Bölümü
öğretim üyesi) — 2 Haziran, 2000